

تحلیل شکل گیری سبک عربی ساسانی (بررسی نمونه ی موردی مسجد تاریخانه ی دامغان)

سالار آصفی^{1*}، مهدیه سلامت ورجوی²، محمد قاسمی³

1- دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی معماری، علوم تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی
واحد ارومیه، salar_asefi@yahoo.com

2- دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی معماری، علوم تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تبریز، art_zoj@yahoo.com

3- کارشناسی مهندسی معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مراغه،
m_ghasemi6987@yahoo.com

چکیده

معماری ایران که یکی از غنی ترین نمونه های معماری بومی با دستاوردهای غیر قابل انکار در جهان است، در گذر از دوران اسلامی به یکی از نمونه های موفق معماری مفهومی و معناگرا بدل شد. در حین حال تاثیر کالبد و فرم معماری به عنوان ظرف مکانی که معلولی از فرهنگ جامعه است در بازنمایی این مفاهیم و معانی تاثیر بسزایی داشته است. در دوران اولیه ورود اسلام به ایران، شرایط سیاسی و اجتماعی از سویی و الگوی جدید جهان بینی که اسلام به ارمغان آورده بود از سوی دیگر باعث شد تا سبک های نوین در معماری و خصوصا در مساجد ایران شکل گیرد. البته نقش ویژگی های فرهنگی و اجتماعی مردم در حفظ و استمرار سنت های کهن ایران دوره ی ساسانیان و قبل از آن به عنوان مقاومتی معمارانه، در این تحولات بسیار تاثیرگذار بوده است. در این نوشتار سعی شده است با استفاده از روش کتابخانه ای و مبتنی بر تجمیع منابع، سبک عربی ساسانی را به عنوانی یکی از سبک ها و کالبد های شکل یافته معماری در آن برهه، تحلیل شود و مسجد تاریخانه ی دامغان هم که یکی از نتایج این سبک یا مکتب بوده، به سبب استفاده از سبک معماری ساسانیان و طرح عربی مورد نظر قرار گرفته است. علاوه بر بررسی های ذکر شده این پژوهش نشان می دهد که مقاومتی در پذیرش و تضعیف نقشه های غیر ایرانی به نوعی مقاومت مردم در مقابل تحقیر ایرانیان از سوی اعراب و تلاش برای استفاده از معماری پارسی بوده تا ضمن حفظ اصول و چهارچوب اسلام، روحیه و رنگ و بوی ایرانی به آنها ببخشند و در قرون بعدی در جهت تکامل آنها اقدام نمایند.

واژه های کلیدی: مسجد، ایران، تاریخانه، ساسانی، معماری، عربی

1- مقدمه

ترکیب جوامع اجتماعی و بومی با تنوع مذهبی در اسلام، از نظر اهمیت و تاثیر آن، از منطقه ای به منطقه دیگر و در دوره های مختلف، متفاوت است و به راحتی قابل تعریف نیست؛ حضور هنر نیز در میان همه فرهنگ ها متداول و معمول است. هنر در هر منطقه ای تحت تاثیر محدودیت های اجتماعی، ایدئولوژیکی، مذهبی و تاریخی یا